

1. Podmienky možností čerpania zdrojov EÚ pre oblasť cestnej infraštruktúry

1.1 Regionálny operačný program (ROP)

Dňa 24.9.2007 bol Európskou komisiou schválený Regionálny operačný program. V tomto dokumente je definovaných 5 prioritných osí. Na cesty II. a III. triedy je zameraná prioritná os 5 „Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónov“.

Operačný program bol podrobne popísaný v inomatívne správe o ROP, ktorá bola Zastupiteľstvom KSK vzatá na vedomie 18.2.2008.

Stručne možno uviesť, že táto oblasť podpory je zameraná na podporu investičných aktivít so zameraním na rekonštrukciu a modernizáciu dopravno-technického stavu regionálnych komunikácií (ciest II. a III. triedy) vo vlastníctve samosprávnych krajov. Zámerom je zabezpečiť také prepojenie ťažísk osídlenia, ktoré umožní efektívny pohyb ľudí a tovaru, modernizáciu dopravných subsystémov zabezpečujúcich bezpečné a hygienicky vyhovujúce dopravné trasy. Cieľom investícií do tohto typu dopravnej infraštruktúry je odstránenie identifikovaných nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom na environmentálny a bezpečnostný aspekt. **Zdroje nie sú určené na bežné opravy a údržbu.** Súvislé opravy povrchov vozoviek preto bude potrebné naďalej realizovať využitím bežného rozpočtu SC KSK resp. alternatívnych foriem financovania. Zdroje, ktoré bude možné čerpať v rámci ROP sú pre KSK alokované vo výške **24,480 mil. EUR (prepočet kurzom 32,3 Sk/EUR je to suma 790 704 000 Sk).**

Spracovaný zámer vychádza z podrobne definovaných oprávnených aktivít, ktoré boli zverejnené v Programovom manuáli ROP. Hlavnými oprávnenými aktivitami, na ktoré sme sa pri definovaní zámerov KSK zamerali, sú:

a)Projektové a inžinierske práce pre projekt, verejné obstarávanie v rozsahu podľa tabuľky 1 (spolu cca do 5,5 % oprávnených výdavkov).

Aktivita umožní šetrenie prostriedkov kapitálového rozpočtu KSK, nakoľko projektová dokumentácia na úrovni realizačného projektu bude pre nové zábery spracovávaná až po odsúhlasení zámeru v predvýbere (prvý predvýber podľa harmonogramu výziev pre 5. prioritnú os je apríl 2008).

b)Modernizácia a zvýšenie úrovne dopravno-technického stavu existujúcich úsekov ciest spájajúcich póly rastu s inými obcami.

Uvedená aktivita je v podmienkach KSK najčastejšie navrhovanou aktivitou, nakoľko na území KSK je viacero obcí spojených nevyhovujúcimi cestami II. III. triedy s inými obcami disponujúcimi občianskou vybavenosťou a okresnými mestami. Súčasťou návrhov je aj výstavba zastávkových pruhov, osadenie bezpečnostných zariadení a pod.

c)Prestavba komunikácií v prípade mimoriadne nevhodnej charakteristiky trasovania vozovky, odkanalizovania, nestabilného podložia alebo svahov zárezov/násypov, prípadne vysokej nehodovosti úsekov spájajúcich póly rastu s inými obcami.

Touto oprávnenou aktivitou bude možné riešiť početné kolízne miesta na cestnej sieti ako aj sanácie zosuvov. Vzhľadom na to, že ide takmer vo všetkých prípadoch o finančne náročné stavby, KSK má záujem tieto zábery realizovať zo zdrojov ROP vo veľkej miere.

e) Zvýšenie kvality križovatiek na cestách II. a III. triedy (signalizácia, mimoúrovňové križovanie, zmeny riešenia, kruhové objazdy atď.).

KSK má pripravených viacero zámerov prebudovania križovatiek, ktoré sú z dlhodobého hľadiska evidované ako nehodové úseky, ďalšie budú rozpracované po odsúhlasení v predvýbere.

f) Výstavba nových úsekov ciest II. a III. triedy najmä na prepojenie s existujúcou cestnou sieťou vyššej kategórie s ohľadom na dostupnosť pólov rastu a výstavba obchvatov pólov rastu.

Vzhľadom na alokovanú čiastku nie je v podmienkach KSK budovanie nových úsekov ciest veľkého rozsahu veľmi reálne. Taktiež je nutné uviesť, že výstavba nových úsekov ciest je časovo a najmä finančne náročná na projektovú prípravu a samotnú realizáciu. Projektová príprava však ako samostatná aktivita nie je oprávnenou aktivitou a je možné ju realizovať iba ako súčasť realizácie samotných prác a to do max. 24 mesiacov od podpisu zmluvy o nenávratnej finančnej pomoci. Zo skúsenosti z praxe zámer, ktorý projekčne nie je pripravený a s jeho projektovou prípravou sa začne až po podpise zmluvy o NFP nie je možné realizovať v stanovenom časovom horizonte.

g) Zvýšenie nosnosti nevyhovujúcich mostových konštrukcií alebo ich výmeny v prípade ciest II. a III. triedy, ktoré spájajú póly rastu a ostatné obce.

Obnova mostných objektov je jednou z hlavných priorít, nakoľko ich evidujeme 648 na území KSK. Mnohé z nich, ktoré boli v najhoršom stavebnom stave sa podarilo obnoviť zo zdrojov EIB, avšak z každoročných prehliadok mostov je evidentné, že stav ďalších mostov sa zhoršuje. Taktiež je potrebné zvýšiť ich únosnosť vzhľadom na rast intenzity dopravy a zvýšené nároky na prepravnú cestu.

1. 2. Postup realizácie zámerov zo zdrojov ROP:

a) Predvýber projektov

Podľa zverejneného harmonogramu výziev bude prvý predvýber projektových zámerov pre oblasť ciest II. a III. triedy vyhlásený MVA RR SR v priebehu mesiaca **apríl 2008**. V prílohe č. 1a sú spracované konkrétne zámery, ktoré KSK môže v rámci tohto predvýberu predložiť na predbežné odsúhlasenie. Po predbežnom odsúhlasení bude možné zámery rozpracovať do konkrétnych projektových žiadostí. Tento spôsob šetrí prostriedky žiadateľom, nakoľko bude rozpracovávať iba zámery, ktoré majú potenciálnu šancu na konečné odsúhlasenie. Vzhľadom na podmienku **predfinancovania** celého zámeru žiadateľom, sme do prvého predvýberu navrhli stavby, ktoré je možné v prvej fáze prefinancovať z rezervy projektu EIB (po odsúhlasení EIB). Rezervu EIB pre oblasť dopravnej infraštruktúry je potrebné vyčerpať do konca roka 2009 a preto sú navrhované najmä také stavby, ktoré do uvedeného termínu bude možné ukončiť.

b) Hodnotiaci proces a predbežné schválenie projektovej žiadosti

po schválení žiadosti v predvýbere bude táto dopracovaná aj s náležitými prílohami do požadovaných podrobností (stanoví výzva). Okrem iného bude potrebné zabezpečiť Dokumentáciu pre realizáciu stavby. (Do doby pripísania prostriedkov z prvých refundácií nákladov na PD je potrebné dočasne vyčleniť finančné prostriedky v rozpočte KSK na ich obstaranie). Ďalšími nevyhnutnými prílohami sú okrem iného uznesenie Zastupiteľstva KSK o spolufinancovaní a prefinancovaní projektov, súhlas stavebného úradu, vlastnícky vzťah k pozemkom a pod. **S cieľom zabezpečiť všetky povinné prílohy sú v prvej etape zaradené stavby, ktoré boli predbežne**

pripravované a ktoré sú v štádiu vydaných stavebných povolení, resp. stavebné povolenie bude vzhľadom na rozsah stavby možné zabezpečiť v krátkom čase. Proces hodnotenia bude prebiehať podľa stanovených kritérií, ktoré skúmajú súlad zámeru z myšlienkou prioritnej osi, nákladovosť stavieb, ich opodstatnenosť, prínos a udržateľnosť projektu ako aj súlad s horizontálnymi prioritami (marginalizované skupiny, trvalo udržateľný rozvoj a pod.).

c) Proces VO na zhotoviteľa prác

proces VO na rozdiel oproti predchádzajúcemu plánovaciemu obdobiu bude prebiehať PRED podpisom zmluvy o nenávratnej finančnej pomoci (ďalej len „NFP“) . Tento postup odbúra administratívu, ktorá bola spojená s dodatkom k zmluvám o NFP po konečnej cene prác z procesu VO. Na druhej strane je však proces VO potrebné ukončiť do 6 mesiacov od predbežného odsúhlasenia projektovej žiadosti.

d) Podpis zmluvy o NFP: po podpise zmluvy realizácia projektu do 24 mesiacov.

e) Financovanie

Počas celej realizácie projektu je financovanie zabezpečované systémom **refundácie** zaplatených výdavkov, ktoré sú deklarované vypracovanou žiadosťou o platbu s priloženými daňovými dokladmi a výpisom z účtu o uhradení faktúry.

1.3. Operačný program Cezhraničnej spolupráce SR- MR

Tento operačný program bol Európskou komisiou schválený dňa 20.12.2007. Podrobná informácia o OP bola predmetom rokovania Zastupiteľstva KSK dňa 18.2.2008.

V rámci prioritnej osi 2 „**ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, OCHRANA PRÍRODY A DOSTUPNOSŤ**“ bola definovaná oblasť podpory “2.3 Výstavba malých ciest, cyklistických trás, verejná doprava“ , ktorá zahŕňa aktivity spojené s výstavbou, rekonštrukciou a rozširovaním cezhraničných ciest a cyklistických trás spájajúcich sídla pozdĺž hraníc. V prílohe č. 1a sú podrobne rozpísané zámery týkajúce sa ciest II. a III. triedy, ktoré v súlade s týmto operačným programom KSK plánuje spracovať a predložiť v prvej výzve. Termín vyhlásenia prvej výzvy je v druhom štvrtroku 2008.

V rámci aktivity „vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti, technickej dokumentácie, architektonicko-urbanistických plánov, hodnotení vplyvu na ŽP súvisiacich s rozvojom a rekonštrukciou ciest“ sa KSK plánuje uchádzať o vypracovanie projektových dokumentácií na rekonštrukciu prihraničných ciest.

Dôležitou podmienkou na spracovanie a predloženie projektových žiadostí je podpora cezhraničného partnera a preto intenzívne prebiehajú rokovania s kompetentnými orgánmi na strane MR. Oprávnenými budú iba spoločné typy projektov a preto je logickosť a previazanosť aktivít na oboch stranách kľúčovým faktorom.

Predpokladaný objem na 2. prioritu je 51% z celkového balíka 176 mil. EUR. Oprávneným územím je územie SR pozdĺž hraníc s Maďarskou republikou. V podmienkach KSK je oprávneným územím celý Košický samosprávny kraj.

V rámci iniciatívy EÚ je pripravovaný aj Operačný program ENPI- kde je alokovaných 69 mil. EUR – z ktorého bude možné podporiť cezhraničnú infraštruktúru krajín Maďarska, Rumunska, Ukrajiny a Slovenska.

2. Popis zámeru rozvoja infraštruktúry KSK zo zdrojov EÚ

Hlavnými a určujúcimi faktormi pri tvorbe zámeru (balíka stavieb) rozvoja cestnej infraštruktúry zo zdrojov EÚ boli nasledovné skutočnosti:

- súlad so stratégiami operačných programov- **hlavná a najzávažnejšia podmienka aby projekt bol realizovateľný z daného OP**
- súlad so stratégiami na úrovni SR a KSK
- min. a maximálna výška celkových oprávnených nákladov (min. 15 000 000,- Sk. a maximálne celkové oprávnené náklady sú stanovené vo výške 180 000 000,- Sk.) – z uvedeného je evidentné, že nie je možné realizovať tzv. „malé projekty“ , ale skôr je potrebné sa zamerať na komplexné ucelené zámery. Finančné min. a max. limity sú stanovené aj pri iných OP.
- celková alokovaná čiastka v rámci ROP resp. v rámci ďalších Operačných programov (nenavrhujeme niekoľkonásobne viac, než je reálne získať zo zdrojov EÚ)
- nákladovosť stavby
- nehodovosť na cestách II. a III. triedy
- nadväznosť na už zrealizované aktivity
- podnety štátnej a verejnej správy
- stav komunikácií a mostov
- intenzita dopravy a spojov verejnej autobusovej dopravy
- prínosy pre napĺňanie horizontálnych priorít- pre oblasť dopravy je najrelevantnejšia priorita trvalo udržateľného rozvoja- aspekty životného prostredia
- zámery rozvoja v oblasti priemyslu a cestovného ruchu v regióne

Príloha č. 1a

Prehľadne sumarizuje spracovávané projektové zámery na predloženie v prvom predvýbere v rámci ROP a v prvej výzve v rámci OP CS SR/MR. Tieto zámery sú členené podľa územných obvodov Správy ciest KSK, chronologicky zoradené podľa prioritnosti so stručným opisom zámeru vrátane predpokladaného finančného vyjadrenia. Vzhľadom na stále prebiehajúci projekt EIB je z kapacitného a finančného hľadiska počet zámerov stanovený na najbližšie obdobie maximálny možný, ktorý je KSK schopný administratívne zrealizovať. Prípravu projektových žiadostí a realizáciu v zmysle ROP zabezpečuje definovaný oprávnený žiadateľ, teda KSK.

Príloha č. 1b

Obsahuje zámery na neskoršie obdobie podľa harmonogramu ďalších predvýberov a výziev. Ich realizácia bude závisieť od výšky reálne vyčerpaných zdrojov EÚ v prvej etape, ktoré vstúdu z procesov VO. Aj z tohto dôvodu je komplexný zásobník zámerov otvoreným dokumentom, ktorý bude potrebné aktualizovať a reagovať tak na prípadné zmeny v podmienkach čerpania zdrojov.

3. Záver

Problematiku prípravy a čerpania fondov EÚ pre oblasť cestnej infraštruktúry je potrebné vnímať komplexne ako súčasť infraštruktúry Košického samosprávneho kraja. Implementácia projektov zo zdrojov EÚ je náročným procesom a vyžaduje si odbornosť a administratívne kapacity žiadateľa. Po zverejnení podmienok financovania je evidentné, že tieto procesy však budú aj finančne náročné a to aj napriek tomu, že zdroje EÚ sú nenávratné a KSK projekty kofinancuje vo výške 5%. Bude preto potrebné dodržať stanovené priority na najbližšie obdobie rokov 2008 a 2009 v kontexte pripravovaných, ale aj prebiehajúcich projektov a to najmä Projektu EIB, nakoľko finančné zdroje KSK sú obmedzené.

Cieľom pripraveného zámeru je využiť všetky reálne finančné možnosti v tomto programovacom období v odvetví dopravy pre KSK. Dosiahneme tým výrazný viditeľný efekt s prepojením na už zrealizované aktivity. **K doteraz obnoveným 432 km ciest** (k 31.12.2007) z rôznych zdrojov, pribudnú ďalšie úseky ciest. Obnovené budú mostné objekty, križovatky ako aj cestné telesá vrátane ich príslušenstva. **Je našou výhodou, že môžeme nadviazať na zrealizované stavby, nakoľko synergický efekt obnovy ciest bude o to výraznejší.** Po dokončení Projektu EIB (ďalších cca 160 km ciest vrátane mostných objektov do 31.12.2009) a zrealizovaní zámeru zo zdrojov EÚ budeme môcť konštatovať, že stav cestnej siete KSK je takmer z 50% vyhovujúci. Hoci nie je možné v relatívne krátkom čase odstrániť dlhodobý investičný dlh na cestnom majetku, ktorý od 1.1.2004 prešiel zo štátu na KSK, budeme môcť skonštatovať že jeho stav sa výrazne zlepšil. Všetci, ktorí využívajú cestnú infraštruktúru v každodennom živote tak pocítia zlepšenie podmienok života pri dochádzke za prácou, rozvoji podnikania, dochádzke za oddychom a službami v regióne KSK.

Spracoval:
Ing. Dana Alezárová
Ing. Peter Restei